

τὸ μὲν εἰς τὸν ἀνεπαρκῆ ἀποθησαυρισμὸν τῆς δαμαλίδος ὕλης, τὸ δὲ εἰς τὴν κακὴν αὐτῆς ποιότητα. Ἐκατοντάδες συνωθοῦντο καθ' ἑκάστην περὶ τοὺς ἰατροὺς πρὸς ἐμβολισμὸν· πόθεν δὲ ἠδύναντο τότε οὗτοι νὰ λαμβάνωσι τὴν ὕλην; Καὶ αὐτὰ τὰ δημόσια ἐμβολιστικὰ καταστήματα τοσοῦτον κατεκλύζοντο ὑπὸ παραγγελιῶν, ὥστε ἠδυνάτου νὰ ἐπαρκέσωσιν εἰς αὐτάς. Συχνότατα οἱ ἰατροὶ ἴσταντο κεναῖς ταῖς χερσὶν ἀπέναντι τῶν τεταμένων καὶ ἐμβολισμὸν ζητούντων βραχιόνων. Μετὰ τῆς ἐλλείψεως δὲ ταύτης ἐπλήθη καὶ ἐξασθένεωσι τῆς πρὸς ἐμβολισμὸν ὕλης, διότι ἐξήτουν διὰ προσθήκης γλυκερίνης νὰ πληθύνωσι τὸ ποσὸν αὐτῆς, ὅπως πληθύνουσι τὸν ζωμὸν κρέατος ἐπιχέοντες ὕδωρ. Ἐὰν ἡ πολιτεία διὰ τῆς ἀνιδρύσεως ἐμβολιστικῶν καταστημάτων καὶ ἀγελαδοκομείων, ἐν οἷς ν' ἀνατρέφονται δαμάλεις εὐλογίῳσαι, ἐφρόντιζε περὶ τῆς ὑπάρξεως ἀφθονίας λέμφου, ἤθελον ἐκλείψει αἱ μομφαὶ κατὰ τοῦ ἐλλιποῦς καὶ ἀνεπαρκούς τῆς ἐμβολιστικῆς ὕλης καὶ ἤθελον σωθῆ χιλιάδες θυμάτων.

Πρὸς τούτοις πρέπει νὰ δημολογήσωμεν καὶ τὸ ἐξῆς. Ἡ προφυλακτικὴ δύναμις τοῦ ἀπαξ μόνον γενομένου ἐμβολισμοῦ εἰς μέγαν ἀριθμὸν ἀνθρώπων δὲν διατηρεῖται δι' ὅλου τοῦ βίου, ἀν καὶ δι' ἄλλους ἐξαρκεῖ, πράγμα ἀποδειχθὲν διὰ πολλῶν στατιστικῶν ἀπαριθμήσεων, καθ' ἃς πολλοὶ περισσότεροι μὴ ἐμβολισθέντες ἠσθένησαν καὶ ἀπέθανον ἢ ἐμβολισθέντες. Κατὰ τὴν τελευταίαν ἐν Breslauer ἐπιδημίαν προσεβλήθησαν 40 μὲν τοῖς ἑκατὸν ἐκ τῶν πρώτων, μόνον δὲ 43 ἐκ τῶν δευτέρων. Ὁ Πάπας μόνον ἐπαγγέλλεται τὸν ἀλάνθαστον, ἢ νόσος ἡμῶς εὐλογία οὐδεμίαν ἀξίωσιν ἔχει ἐπὶ τοῦ ἐπιπέτου τούτου. *Τὸ μόνον ἐνεργὸν προφυλακτικὸν μέσον κατὰ τῶν εὐλογιῶν εἶνε ἡ ἐπαράληψις τοῦ ἐμβολισμοῦ, — ὁ ἀναδαμαλισμὸς.*

Θέλете καὶ ἀποδείξετε; ἰδοῦ. Ἐν τῷ πρωσικῷ στρατῷ, ἀπὸ τοῦ 1834, ἀφ' οὗ δηλ. χρόνου καθιερώθη εἰς αὐτὸν ὁ καταναγκαστικὸς ἐμβολισμὸς, μέχρι τοῦ 1852 ἐνεμβολίσθησαν 811, 402 ἄνδρες, τούτων δὲ εὐδοκίμως 457, 581. Ἐκ τούτων ἐν ὅλῳ ἀπέθανον 4 ἐξ εὐλογίας. — Κατὰ τὸ ἔτος 1867 ἐνεμβολίσθησαν ἐν γένει ἐν τῷ στρατῷ 127, 279· ἐκ τούτων ἐνόσησαν ἐξ εὐλογίας 164, ἀπέθανον δὲ 2. Ἀπὸ τοῦ 1834 μέχρι τοῦ 1867 ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐμβολισθέντων ἀνδρῶν ἦτο 1, 735, 346, τῶν νοσησάντων δὲ ὑπὸ εὐλογίας, ἐχούσης τὸ πλεῖστον τὴν ἐλαφρὰν μορφὴν τῆς ἀνεμοεὐλογίας, 3, 601· ἐκ τούτων ἀπέθανον 113. Ἐὰν δὲ καὶ εἰς τοὺς νοσήσαντας τούτους ἐνηργεῖτο πρότερον καὶ ὁ ἀναδαμαλισμὸς καὶ ὁ μικρὸς οὗτος ἀριθμὸς τῶν θανάτων ἤθελον ἐλαττωθῆ ἐπαισθητῶς. — Ἀναφέρομεν τέλος, ὅτι ἐκ τῶν 18, 000 ἀνδρῶν τοῦ ΣΤ' (σιλεσιακοῦ) σώματος τοῦ στρατοῦ κατὰ τὴν δεινὴν ἐπιδημίαν

τῆς εὐλογίας ἀπὸ τῆς 1 Ἰουλίου 1871 μέχρι τῆς 1 Αὐγούστου 1872 προσεβλήθησαν μόνον 135 ἄνδρες, καὶ ὅτι ἐκ τούτων τρεῖς μόνον, τυχαίως καὶ οὗτοι μὴ ἀναδαμαλισθέντες, ἀπέθανον. Κατὰ τὸν γαλλικὸν πόλεμον οἱ γερμανοὶ στρατιῶται ἔμειναν σχεδὸν ὅλως ἀπρόσβλητοι ὑπὸ τῆς εὐλογίας καίτοι συνεχῶς καὶ στενώτατα κωινωνοῦντες μετὰ κατοικῶν εὐλογιῶντων. Ὡσαύτως ἐν Πρωσσίᾳ, εἰς μέρη ἐνθα ἡ εὐλογία ἐπήνεγκε δεινοτάτας ἐρημώσεις, οἱ ἔφεδροι καὶ αἱ φρουραὶ ἔμειναν ἀπρόσβλητοι, ἐπεὶδὴ πάντες οἱ πρώσοι νεοσύλλεκτοι ἐμβολίζονται ἀναγκαστικῶς.

Ἐπολείπεται ἤδη νὰ κρίνωμεν καὶ τὴν μομφὴν, καθ' ἣν ὁ ἀπὸ βραχίονος εἰς βραχίονα ἐμβολισμὸς μεταφυτεύει εἰς τὸ σῶμα κακὰ μείζονα, καὶ δὴ, ὅτι ἐκ τούτου ἐπῆλλον πολλαὶ νόσοι εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, ἃς ἄλλως αὕτη ἤθελον ἀποφυγεῖ. Ἡ ἱστορία τῆς ἱατρικῆς διδάσκει ἡμᾶς, ὅτι αἱ πλεῖστοι λοιμικαὶ νόσοι: δστρακίαι, ἰλαρά, τύφος, διφθερίτις, πολὺ ἔτι πρὸ τῆς ἰαννερείου ἀνακαλύψεως ἦσαν ἐπίσης φοινικαὶ ὅπως καὶ σήμερον. Ἐὰν δὲ μᾶλλον σήμερον ἢ φθίσις καὶ χοιράδωσις ταλαιπωροῦσι τὸ ἀνθρώπινον γένος, ἀποδοτέον τοῦτο εἰς τὰς ἀπείρους ἐξασθενωτικὰς ἐπιδράσεις τοῦ νεωτέρου πεπολιτισμένου βίου, π. χ. εἰς τὰ ἐκ τῶν ἐργοστασιῶν κακὰ, εἰς τὸν καθεστηκότα βίον, εἰς τοὺς ὑπερμέτρους διανοητικοὺς πόνους τῆς ἐν ταῖς σχολαίσις νεότητος, εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τῶν ἡδονῶν, εἰς τοὺς μεγάλους κόπους πρὸς ἐξοικονόμησιν τῶν ἀναγκῶν τῆς ζωῆς κτλ. — Ὡς καὶ εἰς τὸ γεγονός, ὅτι ὁ ἀπὸ ἐβδωμηκονταπενταετίας εἰσαχθεὶς ἐμβολισμὸς διετήρησε τὴν ζωὴν ἑκατομμυρίαν ἀνθρώπων, οἵτινες βεβαίως δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἀποφύγωσι τὴν μοῖραν τῶν θνητῶν, τὰς νόσους καὶ τὸν θάνατον. Ἐὰν ἐδίδετο προσοχὴ μείζων εἰς τὰ παραγγέλματα τῆς ὑγιεινῆς ὡς πρὸς τὴν ἐνδυμασίαν, τὴν τροφὴν, τὸν ἀνεμισμὸν καὶ τὴν κατοικίαν καὶ ἀπεφεύγοντο αἱ ἀσλασῖαι, αἱ ἐκνευρίζουσαι τὸ σῶμα καὶ δηλητηριάζουσαι τὸ αἷμα τῶν ἀπογόνων τῶν ἀσώτων, ἢ χοιράδωσις καὶ ἡ φυματίωσις θὰ ἐγίνοντο σπανιώτεροι.

Τὸ ζήτημα ἂν ἦνε δυνατόν νὰ μεταδοθῶσι διὰ τῆς εὐλογιῶδους ὕλης καὶ ἄλλα νόσοι συγχρόνως (ἢ ὅπως κοινῶς λέγεται ἀκαθαρσίαι) ἀπὸ τοῦ ἐνὸς σώματος εἰς τὸ ἄλλο, ἐλύθη καταφατικῶς μόνον περὶ μιᾶς νόσου, στηριζομένης ἐπὶ τῆς διαφθορᾶς τῶν χυμῶν, τῆς συφιλίδος· ἐνταῦθα δὲ ὑπάρχει δυστυχῶς οὐχὶ μικρὸς, ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων ἡμῶς ἐξογκούμενος ἀριθμὸς περιπτώσεων ἀνιάτου μολυσμοῦ δι' ἀπροσέκτου ἐξ ἀσθενοῦς σώματος ἐμβολισμοῦ. Ὁ εὐσυνείδητος ἡμῶς ἰατρὸς πρέπει καὶ πάντως θὰ ἐρευνήσῃ ἐπιμελῶς τὸν ἐξ οὗ λαμβάνει τὴν ὕλην, ἐκλέγων τὸν ἀπολαύοντα πλήρους ὑγείας καὶ ὅλως ἐλεύθερον μεταδοσίμων ἀσθενειῶν. Ἀρκοῦσαν δὲ ἀσφάλειαν κατὰ τῆς ἐπιπολαιότητος καὶ τῶν κατὰ

δας και ένασχολήσεις. Και τίς θά ἰδύνατο ν' ἀρνηθῆ τὴν ἀλήθειαν ταύτην; τί ἄλλο τάχα νοοῦμεν λέγοντες μητρικὴ ἀγωγή; Ἄπασα ἡ νεότης δὲν ἐπαρκεῖ εἰς τὴν νεανίδα ἵνα ἱκανῶς παρσκευασθῆ εἰς τὸ νὰ δυνηθῆ νὰ ἐκπληρώσῃ τῆς μητρὸς τὰ χρέη καὶ ἅπας ὁ βίος δὲν ἐπαρκεῖ εἰς τὴν ἔγγαμον γυναῖκα ἵνα προσηκόντως ἐξασκήσῃ αὐτά. Ὅταν λέγῃς εἰς τὴν γυναῖκα ἀνάθρεψον τὰ τέκνα σου, δὲν εἶνε ὡς ἀν' ἐπέτρειπες, ὡς ἀν' ἐπέβαλλες εἰς αὐτὴν τὴν ἀπόκτησιν πάσης γνώσεως, ἅμα δὲ καὶ τὴν καλὴν μεταχειρῆσιν αὐτῶν; Ἄν διὰ τὴν καθηγεσίαν ἀπαιτεῖται ν' ἀφοσιωθῆ ἡ δρασικότης πᾶσα ἐνὸς ἀνθρώπου καὶ εἰς αὐτὴν καὶ μόνην νὰ περιορισθῆ, τί πρέπει νὰ εἴπῃ τις περὶ τῆς ἀγωγῆς, ἣν παρέχει εἰς τὰ ἴδια τέκνα ἡ μήτηρ, εἰς ἀάφθόνως πρέπει νὰ μεταδίδῃ ὄχι μόνον τὰ πνευματικὰ της πλεονεκτήματα, ἀλλ' αὐτὴν τὴν ψυχὴν καὶ τὴν ζωὴν της; Ἀνάβλεψον εἰς μητέρα διδάσκουσαν τὸ τέκνον της καὶ ἰδὲ τὴν φυσιογνωμίαν της, ἄκουσον τῆς λαλιᾶς της τὸν τόνον καὶ παράβαλλε, ἀν δύνασαι, τὴν δρασικότητα καὶ ζωτικότητα, οὕτως εἰπεῖν, ἣν αὕτη ἐπὶ μίαν ὥραν καταβάλλει πρὸς τὴν ἀδιάφορον ἐργασίαν τοῦ ἐμμίσθου καθηγητοῦ.¹

Ἄν τὸ παιδίον ἐπιδίδῃ, υγραίνονται οἱ ὀφθαλμοί της, ἀν δὲ μὴ, ῥαγίζεται ἡ καρδία της. Ἐλπίς, ἀποθάρρυνσις, ἀνησυχία, πάντα τὰ συναισθήματα τὰ ἀποτελοῦντα τὰ μεγάλα πάθη ἀνευρίσκονται εἰς τὴν μητέρα κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην. Σχυμμένη ἐπὶ τοῦ τετραδίου τοῦ τέκνου της βταν γράφῃ, κρεμαμένη ἀπὸ τῶν χειλέων του ὅταν ἀπαντᾷ εἰς τὰ ἐρωτώμενα, υποβοηθεῖ τὴν μικρὰν του διάνοιαν, τὴν ἐξαναγκάζει εἰς κατανόησιν, τὴν διανοίγει, δίδει ζωὴν εἰς αὐτὴν τὸ δεύτερον. Ὡς πρὸς τὸν γάμον, ἀν οὗτος ἀποβηοῖς πρέπει νὰ ἦνε, ἡ γυνὴ δύναται ἐν αὐτῷ νὰ κάμῃ διπλὴν χρῆσιν τῆς ἐνεργείας της, τὸ μὲν διοικοῦσα τὸν οἶκον, τὸ δὲ καὶ ὡς σύντροφος περιπαθῆς τοῦ ἀνδρός της, ὅπερ εἶνε ἡ μοῖρα ἡ καλλίστη τοῦ βίου της. Ἴνα δὲ τοῦτο κατορθωθῆ καὶ καταστῆ πρᾶγμα καὶ ἀλήθεια ἐν τῇ κοινωνίᾳ δὲν εἶνε χρεια νέων νόμων, ἀρκεῖ νὰ προσαρμοσθῆ τι εἰς τὸν γάμον, ὅπερ φυσικῶς εἰς αὐτὸν ἀνήκει καὶ μετ' αὐτοῦ γίνεται πρόξενον εὐτυχίας, εἶνε δὲ παλαιὸν ἀν' ὄχι ὅσον καὶ ὁ κόσμος, τοῦλάχιστον ὅσον καὶ ὁ πολιτισμός· ἐξηγουμαι.

1. Ὁφελίμον ὅμως εἶνε νὰ παρατηρήσωμεν καὶ τὸδε· αὐτῇ ἡ ζέσις τῆς μητρὸς πρὸς ἐκπαίδευσιν τῶν τέκνων της παρακωλύει ἐνίοτε τὴν ἐπίδοσιν των. Δὲν πρέπει νὰ στενοχωρῆ τις πολὺ τὰ παιδιά, δὲν πρέπει ν' ἀπαιτῆ ὡστε πολὺ ταχέως νὰ νοῦσι καὶ νὰ νομίζῃ τοῦτο ἱκανοποιεῖν τὴν ἰδίαν φιλοτιμίαν. Ὁ μισθωτὸς διδάσκαλος ἔχει ἐν μέγα πλεονέκτημα ἴσα ἴσα διότι ἐργάζεται μετὰ πλειοτέρας σχετικῆς ἀδιαφορίας, δεχόμενος τὸν χρόνον ὡς συνεργάτην. Ὁμοίαις πρὸς ἐμπειροὺν ἰατρῶν, ὅστις δὲν ἐπισπεύδει τὴν θεραπείαν ἵνα ἐντελῶς θεραπεύσῃ. Ἄλλ' ἀφ' ἑτέρου ἡ μήτηρ ἔχει τὸ ἱερὸν ἐκεῖνο πῦρ! Ὁ διδάσκαλος καὶ ἡ μήτηρ, ὁ μὲν διδάσκων, ἡ δὲ ἐπαναλαμβάνουσα καὶ ἐπιβλέπουσα, συμπληροῦσι θαυμασίως τοῦ τέκνου τὴν ἀγωγήν!

Οἱ ἄνδρες κατέλαβον πάντα τὰ ἐπαγγέλματα· δικάζουσι, συνηγοροῦσι, νομοθετοῦσι, διδάσκουσι, στρατεύονται, εἶνε ποιηταί· αὐτοὶ μόνον πληροῦσι τὸν κόσμον. Καὶ οὕτω μὲν φαίνεται τὸ πρᾶγμα, ὑπάρχει ὅμως ἐνίοτε κρυφία τις πραγματικότης ἄλλη ὅπισθεν τῆς κατὰ τὸ φαινόμενον τοιαύτης, ἣτις περιορίζει ἢ τροποποιεῖ τὴν κατὰ τὸ φαινόμενον. Πάντες οἱ εὐγλωττοὶ λόγοι, δι' ὧν ὁ ῥήτωρ δοξάζεται, πᾶσαι αἱ λαμπραὶ πράξεις, δι' ὧν περιβάλλονται αἴγλην οἱ ἄνδρες οἱ πράττοντες τὰ πολιτικὰ, προέρχονται ἄρα ἐξ αὐτῶν καὶ μόνων, ἢ, μᾶλλον, ὅπισθεν τοῦ λαμπροῦ φωτός, ὅπερ ὑποδεικνύει αὐτοὺς μεγάλους εἰς τὸν θαυμασμόν τῶν ἀνθρώπων, ὑπάρχει ἐνίοτε ἐν τῷ σκότει ἀδιόρατόν τι δὲν μυστηριῶδες, μινῦον, χωρὶς οὐδεὶς ν' ἀκούῃ, τὴν φωνὴν του εἰς τὴν φωνὴν ἐκείνην τὴν διάσημον, κοινωοῦν, χωρὶς οὐδεὶς νὰ βλέπῃ, τὴν ἰδίαν δύναμιν εἰς τὴν ὑψηλὴν ἐκείνην ἐνεργείαν; Οὐδεμία ἀμφιβολία ὑπάρχει περὶ τούτου διὰ τὸν ἀκριβῶς τὰ τοιαῦτα παρατηροῦντα. Ἀναπόλησον ἐν τῷ νῷ σου τοὺς ἄνδρας τοὺς ἐξόχους, οὗς γνωρίζεις, καὶ πλειστάκις, εἰδῶν εἰς τ' ἀπόκρυφα τοῦ βίου των, θὰ ἀνεύρης γυναῖκα ὀδηγοῦσαν τὰ διαβήματά των· ἐκείνη εἶνε ἡ ἐμπνευσις, αὐτοὶ ἐνεργοῦσι μόνον. Καὶ ἀν τοῦτο ἀληθεύῃ ὅπωςδῆποτε κατὰ πάντας τοὺς χρόνους, καθίσταται ὅμως κανὼν σταθερὸς ἀφ' ὅτου ἤρχισε νὰ ἐνισχύηται ἡ τῶν γυναικῶν ἀγωγή. Πλεῖστοι ἀνδρικοὶ ὑπάρξεις εἶνε οὕτως εἰπεῖν διπλαῖ, ἐκπροσωποῦσαι τὰ δύο φύλα, καὶ ὁ ἀνὴρ δὲν δύναται νὰ ἦνε τέλειος εἰμὴ μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ διὰ τῆς γυναικός.

Τὴν τοιαύτην δὲ γυναικείαν ἐπενέργειαν μόνος ὁ γάμος δύναται νὰ καταστήσῃ συνεχῆ καὶ ἀγνήν, διότι ἀδύνατον εἶνε νὰ ἀποβῆ ἐπὶ καλοῦ ἡ ἐπίδρασις γυναικός, ἣν δὲν ἠγάπησας χθές καὶ ἦν αὔριον δὲν θ' ἀγαπήσῃς. Ἄνευ ἀναμνήσεων καὶ ἀνευ ἐλπίδων ἡ ἀγάπη δὲν δύναται νὰ καταστῆ καὶ ἀγαθὸς σύμβουλος· συνειδυῖα τὸ βραχυχρόνιον αὐτῆς θὰ σπεύσῃ νὰ τεκμηριώσῃ τὴν ὑπαρξίν της διὰ βιαιάς καὶ ἀλόγου κυριαρχίας, ἡ δὲ γυνὴ ἡ τοιαύτην ἀγάπην ἐμπνεούσα δὲν εἶνε σύντροφος τοῦ βίου, ἀλλὰ ταπεινὴ παλλακίς. Ἄλλ' ἐν τῷ γάμῳ ἡ γυνὴ ἔχει πρὸ ὀφθαλμῶν ὅτι διήγαγε μέρος τοῦ βίου της μετὰ τοῦ ἀνδρός της καὶ μακρὸν ἔτι μετ' αὐτοῦ θὰ διαγάγῃ, ὅτι κοινὸν μετ' αὐτοῦ ἔχει τότε παρελθὸν καὶ τὸ μέλλον, συλλογίζεται πρὸ πάντων τὰ τέκνα, τὰ τέκνα, τὰ ὅποια θ' ἀναθρέψῃ· πάντα ταῦτα δὲ καθιστῶσιν ἥρεμον καὶ σπουδαίαν τῆς συζύγου τὴν ἐπίδρασιν καὶ ἀποδεικνύουσι τὸν βίον τῆς ἐγγάμου γυναικὸς ἀληθινὸν ἐπάγγελμα. Καὶ καὶ μὲν ὁ βίος οὗτος ἔχει τι τὸ σχετικὸν καὶ ὑποβάλλει εἰς θυσίας, ἀλλ' ἀκριβῶς διὰ τοῦτο καὶ προσαρμόζεται εὐτυχῶς εἰς τὴν γυναικείαν ἰδιότητα. Τὸ νὰ ζῆ χάριν ἄλλου, νὰ ἐξαφανίζηται

γίνεται βουλευτής, γίνεται ὑπουργός. Τὰ σχέδιά του εἶνε ἀκόμη ἀγνά και εἰλικρινῆ, ἀλλὰ ἡ ἀτμοσφαῖρα ἡ περιβάλλουσα τοὺς ὑπουργοὺς ἐπιδρά ἐπ' αὐτῶν ὀλεθρίως. Ἔρπει περὶ αὐτὸν ὁ σκεπτικισμὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς πείρας, ὁ δεσποτισμὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς πολιτικῆς ἀνάγκης· ἡ ἀλαζονεία, τὸ κακὸν παράδειγμα, αὐτὴ ἡ ἐξουσία, ἧς τόσον σπανίως ἀπτεταί τις ἀπονεῖ, ὠθοῦσιν αὐτὸν ἀνεπαισθήτως εἰς τὸ νὰ προκρίνη τὸ ἴδιον συμφέρον τοῦ κοινοῦ. Τίς εἰς τὴν δύσκολον και στενὴν ταύτην ἀτραπὸν θὰ τὸν ὑποθαστάσῃ ἵνα μὴ καταπέσῃ; Ἐν μόνον ὄν, ἡ γυνὴ και μία μόνη γυνή, ἡ σύζυγός του. Αὕτη ἀτενῶς προσδλέπουσα εἰς τὸ ἰδανικὸν ἐκεῖνο, ὅπερ τοσάκις ὑπὲρ τοῦ ἀνδρός της ὠνευρεῖθη, θὰ διακρίνη και τὴν μικροτάτην κηλῖδα ἐν τῇ πορείᾳ του. Ἀπομεικροσμένη οὕσα τῶν πραγμάτων θὰ δυνηθῇ ἡρεμώτερον και ἀπαθεστερον ἐκεῖνου νὰ κρίνῃ και εἰς δύο τινὰ θ' ἀποβλέπῃ, πότεν ὠρμήθη και ποῦ θὰ φθάσῃ ὁ σύζυγός της. Ἄν τὸν ἴδῃ παρεκτρεπόμενον τῆς εὐθείας ὁδοῦ θὰ φωνάξῃ και τὰ σοφίσματα δὲν θὰ δυνηθῶσι νὰ τὴν ἀπατήσωσι, διότι ἡ γυνὴ χάρις τῷ Θεῷ δὲν ἀκούει βεβιασμένα ἐπιχειρήματα, ἀλλ' αἰσθάνεται, ἔχει καρδίαν, και ὅταν αὕτη τῇ εἴπῃ ὅτι ἔχει ἄδικον ὁ σύζυγός της, δὲν ἀκούει πλέον τίποτε, και ὑποδοθηομένη και ὑπ' αὐτῶν τῶν μειονεκτημάτων ἴσως τοῦ φύλου της, ὑπὸ τῆς ὑπερβολικῆς και ὀρμητικῆς πρὸς αὐτὸν ἀγάπης της, θὰ τὸν σώσῃ εὐθὺς ἅμα πράξῃ τὸ πρῶτον λάθος, ὅπερ ἄνευ αὐτῆς θὰ τὸν ἤγεν ἴσως εἰς ἀπώλειαν.

Ἄλλὰ πλὴν τούτων και ἄλλη τις ἰδιότης καθιστᾷ τὴν γυναῖκα ἀληθινὴν ὄντως βασιλίссαν, ἡ τῆς οἰκοδεσποίνης, τῆς οἰκοκυράς. Ἀπ' αὐτῆς ἐξήρτηται ἡ ἐσωτερικὴ εὐημερία, ἡ ὑγεία τῶν τέκνων, ἡ εὐζωία τοῦ συζύγου. Ἐν τῷ οἴκῳ της ἡ γυνὴ ἀσχολεῖται περὶ τὸ ἀγαθὸν και περὶ τὸ ὠραῖον, διότι και ἡ καλὴ διάταξις τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς οἰκίας εἶνε καλλιτέχνημα, ὅπερ αὕτη και δημιουργεῖ και καθ' ἡμέραν ἀνανεώνει. Καὶ διὰ τοῦτο πρέπει ἡ καλὴ οἰκοδεσποῖνα νὰ ἔχῃ πάσας τὰς γυναικειὰς ἀρετάς, νὰ ἦνε τακτικὴ, λεπτὴ, ἀγαθὴ, ἐπιμελὴς, γλυκεῖα, τοιαύτη δὲ οὕσα ἐπανορθοῖ τὴν τυχὸν κλονισθεῖσαν παρουσίαν και ἡξυεῖ νὰ μεταποιῇ τὴν εὐπορίαν εἰς πλοῦτον και καθιστᾷ εὐπορον τὸν ἔχοντα μόνον τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα. Κυβερνᾷ ἐνὶ λόγῳ και κυβερνᾷ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ σώσῃ και μετὰ μείζονος ἐπιτυχίας ἡ οἱ ὑπουργοὶ και οἱ βασιλεῖς. Διότι τίς βασιλεὺς, ὅσον ἱκανὸς και ἂν ὑποτεθῇ, δύναται ν' ἀποσοβῆσῃ ἀπὸ τοῦ βασιλείου του τὴν βροχὴν ἢ τὴν χάλαζαν ἢ τὸν πόλεμον ἢ νὰ διασώσῃ ἀπὸ τῶν μαστίγων τούτων τὰς ὁδοὺς ἢ τοὺς ἀγροὺς τοῦ βασιλείου του; Δύναται ὁ βασιλεὺς νὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τῆς καρδίας τῶν ὑπηκόων του ἢ νὰ διατάξῃ αὐτοὺς νὰ

δμιλήσωσιν ἢ νὰ σιγήσωσι; Ἄλλ' εἰς τὴν οἰκοδεσποῖναν ἐδόθη πᾶσα ἐξουσία και ἐπὶ τῶν κατόικων και ἐπὶ τῶν πραγμάτων τοῦ μικροῦ τῆς βασιλείου.

Ἐξορίζει τὰς χυδαίας ἐκφράσεις και τὰς ἀπροπεῖς πράξεις, βελτιώνει τοὺς ὑπνρέτας και τὰ τέκνα της και οὐδεὶς πάσῳ μάρτην ἐπικαλεῖται τὴν βοήθειάν της. Δι' αὐτῆς εἶνε καθαρὰ τὰ σκεῦα και λευκὰ τὰ ἱμάτια και τὸ πνεῦμά της ἐπιφέρεται ἐπὶ τοῦ οἴκου, ὅν πλάττει κατ' εἰκόνα ἑαυτῆς. Τίς ἐξ ἡμῶν διερχόμενος τὸ ἐσπέρας ἐν τινὶ χωρίῳ πρὸ οἰκίας χωρικοῦ και διακρίνων διὰ τῶν ὑάλων τοῦ παραθύρου τὴν ἐστίαν φλέγουσαν και ἐστρωμένον ἐπὶ τῆς πενιχρᾶς τραπέζης τὸ χονδρὸν, ἀλλ' ἀπαστράπτον ὑπὸ λευκότητος τραπεζομάνδυλον και ἐπάνω ἀναδίδον καπνὸν τὸ ῥόφημα, τίς δὲν ἐσυλλογίσθη μετὰ συμπαθείας ἀληθῶς ποιητικῆς τὸν πτωχὸν ἐργάτην, ὅστις θὰ ἐπανεῖλθῃ ὅσον οὐπω εἰς τὴν οἰκίαν του κατὰπονος ἀπὸ τῶν μακρῶν και ἀηδῶν μόχθων τῆς ἡμέρας και θὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ μικρὸν ἐκεῖνο και ταπεινὸν, ἀλλὰ καθαρὸν δωμάτιον, και ἐκεῖ θὰ εὖρωσιν ἀνάπαυσιν οἱ καταβεβλημένοι ὀφθαλμοὶ του και ἡσυχίαν ἡ τάλαινα καρδία του; Ὡ βεβαίως ἀνέκφραστον θὰ αἰσθάνηται εὐχαρίστησιν τὴν ὠραν ἐκείνην ὁ πτωχὸς, χωρὶς ἴσως νὰ νοῆ τίς ὁ λόγος τῆς τοιαύτης του εὐχαριστήσεως. Ἄλλὰ και ὁ ἀνὴρ ὁ περὶ τὰ γράμματα καταγιγόμενος, μετὰ μακρᾶς και ἀγόνους πολλὰκις μελέτας δὲν ἀνευρίσκει τάχα οἶονε ἀνακούφισιν θεώμενος τὰς οἰκιακὰς ἐνασχολήσεις, ἄς και ἰδανικεύει; τὸ μαγευτικόν, τὸ πλυσταρεῖον, τὸ στρώσιμον τῆς τραπέζης, ἡ παρασκευὴ τῶν γλυκῶν ἐμποιοῦσιν αὐτῷ ἡρεμὸν τινα και γλυκεῖαν ἐντύπωσιν, ὅπως πᾶν ὅ,τι εἶνε σχετικὸν πρὸς τὰς καλλονὰς τῆς φύσεως ἢ πρὸς τὴν οἰκογένειαν, ὅπως ἡ θεὰ βόσκοντος ποιμνίου ἢ χωραφίου θεριζομένου. Οἱ ἀρχαῖοι και βαθυτάτα ἠσθάνοντο και δαιμονίως ἐξέφραζον τὴν οἰκιακὴν ταύτην ποίησιν. Κάλλιστα τῆς Ὀδυσσεῖας μέση εἶνε ἐκεῖνα, εἰς ἃ παριστάνεται οἶονε δίδουσα ζῶν ἡ καλὴ και ἀφελῆς Ναισικᾶ ἢ ἡ ἐνάρετος Πηνελόπη. Καὶ ὁ γλυκὺς Ξενοφῶν οὐδαμοῦ ἄλλοθι εἶνε περιπαθέστερος ἢ ἔνθα (ἐν τῷ Οἰκονομικῷ) περιγράφει τὰ οἰκιακὰ ἔργα νεαρᾶς μητρός. Οὕτω λοιπὸν και αὐτὸ τοῦ οἴκου και μάλιστα τῆς οἰκοδεσποίνης τὸ ὄνομα περίεργον και θαυμασίαν ἐπὶ πάντων ἐξασκεῖ ἐπενέργειαν, τῆς οἰκοδεσποίνης τὸ ὄνομα δηλοῦν σύζυγον ἅμα και μητέρα και κυρίαν τοῦ οἴκου· τόσην πραγματικὴν αὐθεντίαν, οὕτως εἰπεῖν, κέκτηται, ὥστε τὸ ἀνευρίσκει τις φωτεινὴν αἴγλην περιβεβλημένον και εἰς τὰ βάθη τῆς καρδίας ἐκείνων ἔτι, οἵτινες τὰ μάλιστα παρεγνώρισαν τὴν δσιότητα αὐτοῦ. Τεκμήριον δὲ τούτου ἐναργέστατον εἶνε, ὅτι και τὰ ἐν ταῖς φυλακαῖς δυστυχέστατα και ἀπόβλητα τῆς